

SECTION: JURISPRUDENCE

DOI 10.70286/ISU-08.04.2026.006

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ

Черненко Олексій Вікторович
аспірант

Кафедра публічного та міжнародного права
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, Україна

Повномасштабна збройна агресія проти України спричинила суттєві трансформації у функціонуванні публічного управління, зокрема у сфері поводження з побутовими відходами.

Слід зазначити, що за умов триваючого правового режиму воєнного стану традиційні механізми організації збору, транспортування, перероблення та утилізації відходів зазнали значного навантаження, що обумовлено як об'єктивними інфраструктурними втратами, так і зміною поведінкових моделей населення та суб'єктів господарювання.

Станом на 1 червня 2022 року в Україні було знищено та пошкоджено 5% всіх наявних сміттєзбиральних автомобілів, 17% всіх біогазових установок, 9% сортувальних ліній. Прямі збитки сфери управління відходами становили 95.36 млн доларів, орієнтовна вартість вивезення будівельного сміття/завалів становила 320.70 млн доларів, а втрата прибутків підприємствами з утилізації сміття – 11.9 млн доларів. Ця оцінка була проведена лише щодо окремих регіонів України, як-от Донецької, Луганської, Харківської, Київської та Чернігівської областей, але вона дає змогу оцінити загальний масштаб потенційних збитків по всій території України [1].

Водночас, за наявною інформацією, станом на кінець 2024 року в Україні було обліковано майже 600 тисяч тонн відходів від руйнувань. Реальна кількість, ймовірно, ще більша, адже не всюди є можливість повноцінно порахувати та зібрати ці відходи. Багато територій залишаються небезпечними через міни та вибухонебезпечні залишки війни. Наземні міни та нерозірвані снаряди становлять смертельний ризик і для людей, і для довкілля – їхній вплив відчуватиметься десятиліттями [2].

Особливе занепокоєння викликає ситуація на територіях, що залишаються під тимчасовою окупацією. У цих регіонах фактично відсутнє належне управління відходами, а питання їх утилізації та дотримання екологічних стандартів ігноруються. За наявними даними, на окупованій частині Донецької

області близько 4 мільйонів тонн сміття та відходів накопичуються просто неба без будь-якого контролю чи перероблення.

Подібна ситуація створює реальні передумови для масштабної екологічної кризи: небезпечні речовини проникають у ґрунти та водні ресурси, а несанкціоновані звалища стають осередками поширення патогенних мікроорганізмів. У цьому контексті контраст із ситуацією на підконтрольних Україні територіях є показовим і підкреслює критичну важливість забезпечення належної організації поводження з відходами, зокрема на деокупованих територіях.

Таким чином, питання ефективного управління відходами в умовах воєнного стану виходить за межі суто екологічної проблематики та набуває ознак складової національної безпеки.

Незважаючи на виклики, зумовлені воєнними діями, в Україні вже реалізується низка ініціатив, спрямованих на утилізацію та перероблення відходів, що утворюються внаслідок руйнувань. Передусім варто відзначити активну роль органів місцевого самоврядування та територіальних громад у впровадженні відповідних рішень.

Зокрема, показовим є досвід Київської області, яка фактично стала майданчиком для апробації сучасних підходів у цій сфері. У місті Бородянка за підтримки Японського агентства міжнародного співробітництва (JICA) було запущено першу в Україні комплексну лінію перероблення будівельних відходів, що відповідає сучасним технологічним стандартам. У межах проєкту створено спеціалізоване комунальне підприємство, яке за допомогою наданого обладнання здійснює сортування, подрібнення та повторне використання уламків зруйнованих об'єктів.

На початковому етапі реалізації ініціативи в регіоні було ліквідовано 33 тимчасові місця складування будівельних відходів, а також підготовлено близько 15-20 тисяч тонн вторинної сировини для подальшого використання у 2024 році. У перспективі планувалося суттєве розширення масштабів перероблення — до понад 50 тисяч тонн щорічно.

Важливо, що цей пілотний проєкт оснащений сучасними технологічними рішеннями, зокрема системами аналізу небезпечних матеріалів (у тому числі азбесту) та пилопригнічення. Це дозволяє забезпечити не лише ефективність, але й безпечність процесів перероблення. Отримані матеріали, такі як щебінь та подрібнена цегла, вже використовуються для відновлення дорожньої інфраструктури та будівельних основ, а в подальшому розглядається можливість їх використання у виробництві нових будівельних матеріалів після відповідної стандартизації [2].

Поряд із наведеними прикладами варто звернути увагу і на загальні тенденції трансформації підходів до поводження з відходами в умовах воєнного стану. Зокрема, спостерігається поступовий перехід від лінійної моделі управління відходами до більш гнучких та циклічних рішень, орієнтованих на повторне використання ресурсів. Війна фактично актуалізувала необхідність швидкого впровадження елементів циркулярної економіки, оскільки обмеженість ресурсів і масштаб руйнувань не залишають альтернатив традиційній моделі «збір — захоронення».

Крім того, істотно зростає значення міжсекторальної взаємодії. У сфері поводження з відходами дедалі активніше залучаються не лише органи державної влади та місцевого самоврядування, але й міжнародні організації, донорські інституції, приватний сектор та громадянське суспільство. Така взаємодія дозволяє компенсувати дефіцит ресурсів, забезпечувати доступ до сучасних технологій та формувати нові управлінські практики, адаптовані до умов воєнного часу.

Водночас, незважаючи на позитивні зрушення, зберігається низка системних проблем. Серед них – фрагментарність нормативно-правового регулювання поводження з відходами руйнувань, відсутність уніфікованих підходів до їх обліку та класифікації, а також недостатній рівень інтеграції екологічної політики з політикою відновлення територій. У багатьох випадках управлінські рішення мають ситуативний характер, що хоча й виправдано в умовах війни, однак ускладнює формування довгострокової стратегії розвитку цієї сфери.

Окремо слід наголосити, що ефективність системи поводження з побутовими відходами у воєнний період значною мірою залежить від рівня інституційної спроможності територіальних громад. Саме на місцевому рівні відбувається практична реалізація більшості заходів, пов'язаних із збиранням, транспортуванням та первинною обробкою відходів. Відтак, посилення матеріально-технічної бази громад, розвиток їх управлінських компетенцій та забезпечення належного фінансування є ключовими передумовами підвищення ефективності всієї системи.

У цьому контексті воєнний стан, попри свою деструктивну природу, водночас виступає чинником переосмислення підходів до організації поводження з відходами. Він стимулює перехід до більш стійких, децентралізованих та адаптивних моделей управління, здатних функціонувати в умовах невизначеності та підвищених ризиків.

Отже, воєнний стан суттєво вплинув на ефективність системи поводження з побутовими відходами в Україні, зумовивши як негативні, так і трансформаційні процеси. До ключових негативних чинників належать руйнування інфраструктури, порушення логістичних зв'язків, зростання обсягів відходів руйнувань, а також обмеженість фінансових ресурсів.

Водночас, в умовах воєнного часу відбувається активізація адаптаційних механізмів, зокрема підвищення ролі органів місцевого самоврядування, впровадження інноваційних підходів до перероблення відходів та розширення міжнародного співробітництва. Практика свідчить, що навіть у кризових умовах можливе формування ефективних рішень, орієнтованих на безпечне та раціональне використання ресурсів.

Перспективним напрямом подальшого розвитку є формування стійкої системи поводження з відходами, яка поєднуватиме принципи екологічної безпеки, циркулярної економіки та національної безпеки. У цьому аспекті досвід функціонування системи в умовах воєнного стану має бути врахований при розробці стратегій післявоєнного відновлення та модернізації відповідної сфери публічного управління.

Список використаних джерел

1. Управління відходами під час воєнного стану: поради для громад (ІНФОГРАФІКА). URL: <https://u-lead.org.ua/news/48>
2. Управління відходами під час війни: вирішення проблеми військового сміття. URL: <https://ndu.kr.ua/909-upravlinnya-vidkhodami-pid-chas-vijni-virishennya-problemi-vijskovogo-smitty>

**ОСОБЛИВОСТІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПОЛІЦІЇ ЩОДО ДІТЕЙ ЯК ЖЕРТВ АБО СВІДКІВ
ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА**

Макаренко Богдан

курсант 1 курсу ННІ №4-25-104, рядовий поліції

Сірко В'ячеслав

курсант 1 курсу ННІ №4-25-104, рядовий поліції

Галкін Тарас

курсант 1 курсу ННІ №4-25-104, рядовий поліції

Рудик Максим

курсант 1 курсу ННІ №4-25-104, рядовий поліції

Науковий керівник:

Кіріка Діана

кандидатка юридичних наук, доцентка

Кафедра адміністративної діяльності ННІ №3

Харківський національний університет внутрішніх справ, Україна

У сучасних умовах превентивна діяльність поліції щодо попередження домашнього насильства набуває особливого значення у зв'язку з уразливістю дітей. Діти становлять приблизно 8 % усіх жертв домашнього насильства в Україні, що обумовлює необхідність належного реагування правоохоронних органів на випадки сімейної агресії за участю неповнолітніх [1]. У дослідженні розглянуто нормативно-правову базу та практичні аспекти роботи превентивних підрозділів поліції із захисту дітей, які потерпіли або стали свідками домашнього насильства, проаналізовано статистичні дані щодо масштабів проблеми і визначено ключові функції правоохоронців у цій сфері.

Аналіз діяльності поліцейських підрозділів з профілактики домашнього насильства щодо неповнолітніх є актуальним через стійке зростання таких випадків в Україні. За офіційними даними, у 2023 р. Національною поліцією зареєстровано понад 291 тис. випадків домашнього насильства і значна частина цих випадків стосується сімей з дітьми [2]. Збільшення кількості звернень від постраждалих та очевидців насильства, у тому числі від самих дітей, свідчить про потребу вдосконалення превентивної діяльності поліції та міжвідомчої взаємодії.